

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ ΜΕ 500+ ΛΕΞΕΙΣ | Με τον τρόπο του Μάκη Τσίτα

Γράφει η Διώνη Δημητριάδου //

“

Τσίχλες ταξιδιού, Μάκης Τσίτας, εκδόσεις Μεταίχμιο

Προσπάθησα να είμαι ψύχραιμος. Δεν έκλαψα. Υπήρχαν πολλά πρακτικά θέματα που έπρεπε να τακτοποιηθούν – επικεντρώθηκα σ' αυτά. Χρειαζόμασταν την ταυτότητά της. Στο νοσοκομείο μάς είχε μιλήσει για την κρυμμένη τσάντα στην ντουλάπα της κρεβατοκάμαράς της. Τη βρήκα κι άδειασα το περιεχόμενο πάνω στο κρεβάτι: ήταν η ταυτότητα, το πορτοφόλι, τα δύο βιβλιάρια καταθέσεων, η βέρα και τα υπόλοιπα χρυσαφικά της. Κι ένα χάρτινο κουτί. Το πήρα στα χέρια μου. Είχε γράψει πάνω με κόκκινο στυλό «Τσίχλες ταξιδιού για Αθήνα». Το έφερα στο μέρος της καρδιάς. «Αχ, μαμά μου» είπα και ξέσπασα. («Τσίχλες ταξιδιού», σσ. 140-141).

Η γραφή του Μάκη Τσίτα, γνώριμη και αναγνωρίσιμη, βραβευμένη και πολυδιαβασμένη άλλωστε. Έχοντας αναδειχθεί ένας από τους σημαντικότερους στο είδος της λογοτεχνικής μονολογικής αφήγησης, εύστοχα παίρνοντας τη θέση αρσενικών ή γυναικείων φωνών, ο Τσίτας

ερευνά διαρκώς τα όρια της αφήγησης, την ειδολογική ποικιλία, τις εναλλαγές του ύφους, τις γλωσσικές διακυμάνσεις σε προσαρμογή με τον εκάστοτε ήρωα των ιστοριών του. Στην πρόσφατη συλλογή διηγημάτων του, επιλέγοντας τη μικρή φόρμα, επιλέγει ταυτόχρονα και την αναμέτρηση με το ευσύνοπτο του λόγου. Στο παραπάνω απόσπασμα από το διήγημα που τιτλοφορεί και όλη τη συλλογή, μέσα σε μικρές προτάσεις εγκιβωτίζει το ανείπωτο συναίσθημα της απώλειας της μάνας, αποδεικνύοντας πως σε ανάλογες περιπτώσεις ο φειδωλός σε εξάρσεις λόγος αποδίδει καλύτερα, σωστότερα, αλλά και με ενσωματωμένο ήθος, την οδύνη. Η «Χρυσούλα» στο εξώφυλλο (έργο του Βασίλη Σελιμά) κατανοεί και χαμογελά., διαβάζοντας νοερά το «Επιτύμβιο», που μόλις αριθμεί είκοσι πέντε λέξεις:

Έφυγε στις 30 Ιουλίου του 2020. Ήσυχα και διακριτικά, έτσι όπως έζησε τα εβδομήντα τέσσερά της χρόνια. Την έλεγαν Χρυσούλα και ήταν η μητέρα μου. («Επιτύμβιο», σ. 107).

Αν, ως είθισται, θελήσουμε να βρούμε έναν κοινό τόπο, στον οποίο να συναντώνται θεματικά τα 19 διηγήματα της συλλογής, ίσως να πρόκειται για τον εύθραυστο χαρακτήρα των ηρώων τους: εκεί που πας να τους πιάσεις να δεις αν όντως είναι τόσο δυνατοί όσο δείχνουν, εκεί νιώθεις το λεπτό και διάφανο περίβλημα μιας ψυχής που ψάχνει τα βήματά της. Έτσι, δεν μπορείς να μην παρατηρήσεις τον κοινωνικό κλοιό γύρω τους, έναν κόσμο που αδυνατεί να τους στηρίξει, αφήνοντάς τους μετέωρους και ανασφαλείς. Αυτό που τους μένει είναι η αναζήτηση μιας σύνδεσης με αγαπημένα πρόσωπα, όσο κι αν αυτές κυρίως οι σχέσεις, οικογενειακές ή συντροφικές, ακροβατούν σε λεπτό σχοινί ισορροπίας, χωρίς δίχτυ προστασίας.

Αυτή την άφευκτη συνθήκη, ο Τσίτας την αντισταθμίζει με το χιούμορ, τη σάτιρα, την ειρωνεία, τρόπους να εκφράσει μια ευρύτερη αδυναμία των σχέσεων, χρησιμοποιώντας δηλαδή την ιαματική των τραυμάτων άλλη όψη του τραγικού. Όπως το ξεκαθάρισμα λογαριασμών στο διήγημα «Φύλακες άγγελου», με τον αφηγητή να ξεσκεπάζει την ταυτότητά του τη συγγραφική, να οδηγεί στην απομάγευση τη λογοτεχνική κατασκευή. Ή στο απρόβλεπτο διήγημα «Το ράσο», όπου συντυχαίνουν η θεϊκή (όσο και γήινη) ατμόσφαιρα στο σκηνικό του Αγίου Όρους, με το θεϊκό (όσο και απελπιστικά γήινο στην αναμονή) σκηνικό του χώρου επέκεινα. Ομοίως στο διήγημα «Μια συνηθισμένη χριστουγεννιάτικη ιστορία στο χρώμα του σάπιου μήλου», όπου οι δύο «χώροι» του αισθητού και του μη αισθητού (υπαρκτού ίσως;) δημιουργούν, με τη βοήθεια της συνείδησης που ακόμη δεν έχει απωλέσει τη υπόστασή της, έναν ενιαίο χώρο. Στο συγγραφικό σύμπαν του Μάκη Τσίτα όλα δένουν μεταξύ τους. Τίποτα δεν μοιάζει ανοίκειο, τίποτα δεν είναι αταίριαστο και ξένο. Ακόμα και η χρήση (ή κατάχρηση) της τεχνητής νοημοσύνης που υποκαθιστά το ανθρώπινο συναίσθημα, μεταποιώντας το σε «οδηγία» ανάλογη των περιστάσεων, στο διήγημα «Ευλογημένη τεχνητή νοημοσύνη».

Μάκης Τσίτας

Ωστόσο, δεν πρέπει να παραλείψουμε δύο ακόμη «τρόπους» του Τσίτα, που εδώ ξεδιπλώνονται παράλληλα. Από τη μια ο διάλογος των προσώπων, μια δύσκολη συγγραφική επιλογή, όταν ξεφεύγει από το περίγραμμα των προσώπων. Εδώ έχουμε μια απόλυτη αντιστοιχία προσώπων και λέξεων, με τα πρόσωπα να εκφράζουν με την απαραίτητη λεκτική φειδώ (εξυπηρετώντας τη συντομία του ευσύνοπτου λόγου) τον ψυχισμό τους, αλλά και με τα λόγια να επιστρέφουν πίσω το νόημά τους στον φορέα τους εμπλουτίζοντας την εικόνα του. Τέλειο παράδειγμα το διήγημα (όλο διαλογικό) «Βάλε τη ζακέτα σου». Από την άλλη, το θεατρικό σκηνικό που, βοηθώντας και του διαλόγου, ζωντανεύει κάποια διηγήματα, προσθέτοντας την αναγκαία εικόνα, τοποθετώντας την μπροστά από τα λόγια, επάνω στη σκηνή εν είδει θεατρικού μονόπρακτου, όπως το διήγημα «Εκτός συστήματος».

Κράτησα για το τέλος το διήγημα «Θα σου πω». Ίσως το πιο πολυσήμαντο από όλα, με τη συγγραφική πρόθεση να μην ανοίγεται, να μην αποκαλύπτει τίποτα περισσότερο από όσα τα ίδια τα λόγια προσφέρουν, επιτρέποντας στην αναγνωστική διεύθυνση να ερμηνεύσει τον εξομολογητικό, σπαρακτικό μονόλογο με τις δικές της προσλαμβάνουσες. Όμως, αυτή εν τέλει είναι και η γοητεία της λογοτεχνίας.